

خودروهای بالای ۲۲۰ میلیون برای بیمه شخص ثالث نامتعارف محسوب می شوند

بیمه‌ها معاف از خسارت واقعی به ۷۰ درصد خودروها

مهدی عبداللّهی

دبیر‌گروه اقتصاد

شاید این جمله معروف را شنیده باشید که به پورشه بنزید به پراید هرگز. این جمله در ظاهر ممکن است طنز باشد، اما واقعیت این است که با فرمول هایی که در صنعت بیمه کشور برای محاسبه و پرداخت خسارت شخص ثالث در تصادفات رانندگی وجود دارد، این موضوع حالا تبدیل به یک واقعیت شده است. موضوع از این قرار است که با تصویب قانون جدید بیمه شخص ثالث در سال ۱۳۹۵، دو تبصره سه و چهار آن موجب شده خسارت مالی ناشی از حوادث رانندگی صرفا تا میزان خسارت متناظر وارد به گران ترین خودروی متعارف از طریق بیمه شخص ثالث یا مقصر حادثه قابل جبران باشد. به عبارت ساده تر، قانونگذار تبصره‌ای را به قانون قبلی اضافه کرده که براساس آن خودروها به متعارف و غیرمتعارف یا لوکس تقسیم بندی می شوند. در خودروهای متعارف چندان بحثی نیست، چرا که در صورت تصادف مبالغ خسارت تا سقف تعهدات ازسوی مقصر حادثه یا بیمه وی پرداخت می شود، اما مساله این است که در خودروهای غیرمتعارف در صورتی که خودرو به طور کامل آسیب ببیند، معادل قیمت گران ترین خودروی متعارف به آن خسارت پرداخت شده و مقصر حادثه و شرکت بیمه تعهدی در قبال مابقی خسارت ندارند. همچنین اگر یک یا چند قطعه از خودروی غیرمتعارف در تصادفی آسیب ببیند، به جای آنکه معادل قیمت آن قطعه خسارت پرداخته شود، معادل قیمت قطعات خودروی متعارف خسارت پرداخت شده و مابقی باید از جیب مالک خودرو تامین شود. برای مثال اگر یک خودروی پژو ۴۰۵ به چند قطعه یک هیوندای النترا آسیب جدی وارد کند و خسارت آن ۱۰ میلیون تومان باشد، حتی در صورتی هم که سقف تعهدات بیمه شخص ثالث پژو ۴۰۵ بالاتر از ۱۰ میلیون تومان باشد، با مالک فرمول خودروهای متعارف ممکن است فقط ۵ میلیون تومان به هیوندای النترا خسارت پرداخت شود. در تعریف خودروی متعارف آمده است: متعارف به خودرویی گفته می شود که قیمت آن کمتر از ۵۰ درصد دبه کامل مرد مسلمان در ماه حرام در آن سال باشد. به عبارتی در سال جاری خودروی متعارف به خودرویی گفته می شود که قیمت آن حدود ۲۲۰ یا کمتر از این مبلغ باشد، اما مساله حالا اینجاست که بررسی های «فرهیختگان» از قیمت ۷۶ خودروی درحال تردد در کشور (وارداتی و تولید داخل) نشان می دهد ۷۰ درصد خودروهای کشور حالا با این قیمت های نجومی جزء خودروهای نامتعارف (خودرویی با قیمت بیش از ۲۲۰ میلیون تومان) قرار می گیرند. بنا به تحقیقات میدانی و اظهارات برخی فعالان حوزه بیمه، این موضوع حالا محل اعتراض بسیاری از مردم کشورمان شده که با افزایش قیمت ها امسال خودروی آنها از این دست معارف به نامتعارف تغییر هویت داده است؛ تغییر هویتی که منجر به خسارت جدی به مردم و البته کاهش اعتماد به بیمه ها شده است. البته آنچنان که در ادامه می آید، این وضعیت سودهایی چشمگیری را نیز عاید شرکت های بیمه کرده است.

فرمول عجیب بیمه تصادفات به ضرر مردم

تا سال ۱۳۹۵ که قانون جدید بیمه شخص ثالث به تصویب مجلس رسید، قانونگذار خدمت خاصی برای مسئولیت مقصر حادثه رانندگی جهت پرداخت خسارت مالی وارده به خودروی زیان دیده قائل نبود. بر این اساس در هر تصادف حتی اگر به یک خودروی لوکس خسارت چند صد میلیونی وارد می شد، مقصر حادثه باید همه خسارت را جبران می کرد. این موضوع موجب نگرانی بسیاری از رانندگان نیز شده بود، چرا که ارزش برخی خودروها حتی به ۴۰۵ برابر خودروهای ارزان قیمت نیز می رسید و گاهی ارزش هر کدام از این خودروهای لوکس از کل سرمایه زندگی بسیاری از افراد جامعه نیز بیشتر بوده و در صورت وقوع یک تصادف با چنین خودروهایی جبران خسارت احتمالی بسیار سخت و حتی برای بعضی افراد غیرممکن می شد. لذا این دغدغه باعث شد نمایندگان مجلس در قانون جدید بیمه شخص ثالث (مصوب سال ۹۵) با هدف حمایت از افراد کمتر برخوردار جامعه، خودروها را به دو گروه خودروهای متعارف و غیرمتعارف تقسیم بندی کنند.

بر اساس آنچه در تبصره ۳ ماده ۸ قانون جدید بیمه شخص ثالث مصوب سال ۱۳۹۵ آمده، «خسارت مالی ناشی از حوادث رانندگی صرفا تا میزان خسارت متناظر وارد به گران ترین خودروی متعارف از طریق بیمه شخص ثالث یا مقصر حادثه قابل جبران خواهد بود. در تبصره ۸ ماده ۸ قانون جدید بیمه شخص ثالث مصوب سال ۱۳۹۵ نیز آمده: «منظور از خودروی متعارف خودرویی است که قیمت آن کمتر از ۵۰ درصد سقف تعهدات بدنی که در ابتدای هر سال مشخص می شود، باشد. بر این اساس، با اجراء قانون جدید خودروی متعارف به خودرویی گفته می شود که قیمت آن کمتر از ۵۰ درصد دبه کامل مرد مسلمان در ماه حرام در آن سال باشد و خودرویی که قیمت آن بیشتر از این حد باشد، نامتعارف تلقی می شود. برای مثال در سال جاری با توجه به اینکه دبه کامل مرد مسلمان در ماه حرام ۴۴۰ میلیون تومان بوده، خودروی متعارف خودرویی است که قیمت آن ۲۲۰ میلیون تومان باشد. این بدین مفهوم است که در یک تصادفی حتی اگر خودروی بالای ۲۲۰ میلیون تومان آسیب بسیار جدی دیده یا به طور کامل مثلا در آتش سوزی از بین برود، کل خسارتی که به این خودرو پرداخت می شود، معادل ۲۲۰ میلیون تومان خواهد بود. به زبان ساده تر، اگر در یک تصادف یک خودرو پژو ۴۰۵ باعث آتش سوزی یک هیوندای النترا که قیمت آن بیش از یک میلیارد تومان است، شود، در صورت مقصر شناخته شدن خودروی پژو ۴۰۵ حداکثر خسارتی که مالک بنز قانونا می تواند از مقصر حادثه یعنی راننده پژو یا بیمه شخص ثالث وی مطالبه کند حدود ۲۲۰ میلیون تومان خواهد بود و راننده پژو یا بیمه شخص ثالث وی نسبت به الباقی خسارت که بیش از ۸۰۰ میلیون تومان است، هیچ تعهدی نخواهد داشت. اما مساله فقط به اینجا ختم نمی شود، تقریبا یک سال بعد از

تصویب بیمه شخص ثالث دستورالعمل نحوه تعیین خسارت موضوع تبصره های ۳ و ۴ ماده ۸ قانون بیمه اجباری توسط شورای عالی بیمه تصویب و جهت اجرا به شرکت های بیمه ابلاغ شد. در ماده ۲ این دستورالعمل نحوه پرداخت خسارت به خودروهای غیرمتعارف فرمول عجیبی داشت. بر اساس ماده ۲ این آیین نامه، میزان تعهد مقصر حادثه مساوی بود با خسارت مالی وارده ضرب در (x) قیمت روز گران ترین خودروی متعارف تقسیم بر قیمت خودروی نامتعارف زیان دیده.

با شکایت فردی به هیات عمومی دیوان عدالت اداری، این نهاد پس از بررسی ها، نهایتا در اواخر اردیبهشت ۹۸ حکم به ابطال بند ۲ از ماده یک و ماده ۲ دستورالعمل بیمه مرکزی داد. با ابطال این بخش از آیین نامه مذکور، شورای عالی بیمه نیز در تاریخ ۱۳ شهریور سال ۱۳۹۸ با ابطال بخش های دیگر آیین نامه، مصوب کرد پس از حذف نسبت تیر، خسارت های خودروهای غیرمتعارف صرفا تا میزان خسارت متناظر وارده به گران ترین خودروی متعارف محاسبه و پرداخت شود. بر اساس فرمول جدید، اگر در یک تصادفی خودروی پژو ۴۰۵ منجر به خسارت به خودروی مزدا ۳ شده و مقصر شناخته شود، با فرض اینکه خودرو به طور کامل از بین رفته باشد، مبلغ خسارتی که راننده خودروی پژو ۴۰۵ و بیمه گر بیمه شخص ثالث وی به مالک مزدا ۳ پرداخت می کنند، معادل کل قیمت خودروی متعارف (معادل ۲۲۰ میلیون تومان در سال ۹۹) خواهد بود. همچنین در صورتی که یک یا چند قطعه از مزدا ۳ آسیب ببیند، با فرض اینکه مثلا قیمت چراغ یا سپر مزدا ۳ حدود دو تا سه میلیون تومان باشد، مقصر حادثه یا بیمه شخص ثالث وی به جای دو تا سه میلیون تومان معادل قیمت سپر یا چراغ خودروی ۲۲۰ میلیون تومانی به وی خسارت پرداخت خواهند کرد. در قبال مابقی خسارت وی مسئولیتی نخواهند داشت.

۷۰ درصد خودروهای کشور نامتعارف هستند!

پیش تر به تفصیل در مورد عجایب قانون بیمه شخص ثالث بحث شد، اما حالا وقت آن است که ببینیم این بحث ها به چه درد می خورد. موضوع از این قرار است که با رشد نجومی قیمت های خودروهای داخلی و خارجی، حالا قیمت اغلب خودروها در بازار به بیش از ۲۲۰ میلیون تومان رسیده و از این منظر در صورتی که خسارتی به

جدول شماره یک: قیمت (نرخ بازار) فعلی خودروهای موجود در بازار ایران و نحوه محاسبه خسارات بیمه شخص ثالث این خودروها در سال ۱۳۹۹						
ردیف	خودرو	قیمت (میلیون تومان)	خسارت تعیین	ردیف	خودرو	قیمت (میلیون تومان)
۱	پراید ۱۳۱ سفید	۹۵	متعارف	۳۹	دانگ فانگ H۳۰	۳۷۰
۲	پراید ۱۳۲ سفید	۹۸	متعارف	۴۰	پژو ۲۰۷ اتوماتیک	۳۷۵
۳	پراید ۱۵۱ آپشنال	۱۰۸	متعارف	۴۱	جک J۲۴ اتومات	۳۸۵
۴	تیبا صندوق دار	۱۰۸	متعارف	۴۲	ام وی ام X۲۲ دنده ای	۳۹۰
۵	پراید ۱۱۱ سفید	۱۱۳	متعارف	۴۳	برلیانس کراس	۴۱۰
۶	تیبا ۲	۱۱۶	متعارف	۴۴	ام وی ام X۲۲ دنده ای EX	۴۱۰
۷	ساینا	۱۲۱	متعارف	۴۵	دنایپلاس توربو اتومات	۴۲۰
۸	کوییک دنده ای	۱۳۴	متعارف	۴۶	ام وی ام ۳۱۵ هاچ بک+	۴۲۰
۹	وانت آریسان	۱۳۵	متعارف	۴۷	رنو تندر پلاس اتوماتیک	۴۶۰
۱۰	پژو ۴۰۵ GLX	۱۵۸	متعارف	۴۸	ام وی ام X۲۲ اتومات	۴۷۹
۱۱	پژو ۴۰۵ دوگانه	۱۶۰	متعارف	۴۹	رنو ساندر اتوماتیک	۴۸۵
۱۲	سمند LX	۱۶۱	متعارف	۵۰	چانگان CS۳۵	۴۹۰
۱۳	پژو ۴۰۵ SLX	۱۶۵	متعارف	۵۱	جک S۳ اتومات	۴۹۵
۱۴	پژو ۲۰۶ نیپ ۲	۱۷۲	متعارف	۵۲	ام وی ام X۲۲ اتومات EX	۴۹۷
۱۵	رانای LX	۱۸۰	متعارف	۵۳	چری آریزو ۵ دنده ای	۵۰۴
۱۶	سمند EF۷	۱۸۰	متعارف	۵۴	وانت کاپرا ۲	۵۰۵
۱۷	پژو پارس سال	۱۸۷	متعارف	۵۵	رنو ساندر استپ وی اتوماتیک	۵۲۵
۱۸	وانت کارا تک کابین	۱۹۴	متعارف	۵۶	هایما اس ۵ توربو	۵۴۵
۱۹	سمند EF۷ دوگانه	۲۰۶	متعارف	۵۷	پیکاپ دو کابین ریج	۵۵۵
۲۰	وانت زامیاد	۲۱۲	متعارف	۵۸	چری آریزو ۵ توربو	۶۲۵
۲۱	سمند سورن	۲۱۶	متعارف	۵۹	جک S۵ اتومات	۶۴۰
۲۲	پژو پارس TUS	۲۲۰	متعارف	۶۰	هایما اس ۷ توربو	۶۵۵
۲۳	پژو ۲۰۶ صندوق دار	۲۲۰	متعارف	۶۱	پیکاپ فوتون بنزینی	۷۵۰
۲۴	وانت زامیاد آپشنال دوگانه	۲۲۵	نامتعارف	۶۲	چری تیگو ۵ IE۵	۷۵۰
۲۵	پژو ۲۰۶ نیپ ۵	۲۳۲	نامتعارف	۶۳	کیا سراتو ۲۰۰۰	۷۵۵
۲۶	رانای پلاس	۲۳۵	نامتعارف	۶۴	پیکاپ فوتون دیزلی	۷۹۵
۲۷	برلیانس H۲۲۰ دنده ای	۲۳۷	نامتعارف	۶۵	ستیروین C۲	۸۲۵
۲۸	دنا نیپ ۱	۲۴۰	نامتعارف	۶۶	هیوندای اکسنت	۸۲۵
۲۹	وانت زامیاد دیزل	۲۵۲	نامتعارف	۶۷	هیوندای I۲۰	۸۴۵
۳۰	پژو ۲۰۷ دنده ای	۲۶۷	نامتعارف	۶۸	چری آریزو ۶ توربو	۸۷۲
۳۱	دنایپلاس نیپ ۱	۲۸۳	نامتعارف	۶۹	مزدا ۳	۸۸۵
۳۲	رنو تندر E۲	۲۹۲	نامتعارف	۷۰	پژو ۲۰۰۸	۹۳۵
۳۳	پژو ۲۰۷ پانوراما	۲۹۸	نامتعارف	۷۱	سوزوکی ویتارا	۹۵۵
۳۴	پژو پارس اتوماتیک	۳۱۰	نامتعارف	۷۲	چری تیگو IEV	۹۹۰
۳۵	اریو اتوماتیک	۳۳۰	نامتعارف	۷۳	هیوندای النترا	۱,۱۵۰
۳۶	رنو پارس تندر	۳۳۵	نامتعارف	۷۴	هیوندای توسان	۱,۱۴۰
۳۷	برلیانس H۲۲۰ اتومات	۳۶۰	نامتعارف	۷۵	هیوندای سانتافه	۲,۱۴۰
۳۸	پژو ۲۰۷ SD اتوماتیک	۳۷۰	نامتعارف	۷۶	هیوندای آزارا ۲۰۱۹	۲,۲۴۰

جدول شماره دو: وضعیت حق بیمه تولیدی، خسارت پرداختی و نسبت خسارت برخی شرکت های بیمه ای کشور در بخش «بیمه شخص ثالث» طی ۸ ماهه سال های مالی ۹۷، ۹۸، ۹۹ (رقم به میلیارد تومان)

شرکت های بیمه	۸ ماهه سال ۹۹		۸ ماهه سال ۹۸		۸ ماهه سال ۹۷	
	نسبت خسارت (درصد)	حق بیمه تولیدی	نسبت خسارت (درصد)	حق بیمه تولیدی	نسبت خسارت (درصد)	حق بیمه تولیدی
بیمه دی	۱۲۰	۵۰	۶۵	۶۰	۸۰	۱۳۴
بیمه دانا	۱,۵۴۰	۱,۱۴۱	۵۴۵	۵۲۴	۴۱۵	۷۸
بیمه آسیا	۱,۹۱۴	۱,۰۷۶	۸۱۸	۱,۰۳۷	۶۳۷	۵۸
بیمه پاسارگاد	۴۳۲	۱۸۹	۱۵۸	۳۱۰	۲۳۸	۵۳
بیمه کوثر	۶۷۵	۳۷۹	۴۵۳	۳۰۳	۲۴۰	۷۵
بیمه معلم	۶۰۶	۳۹۱	۵۲۴	۲۹۰	۲۲۰	۵۳
بیمه سامان	۹۰	۲۳	۱۷	۲۹	۱۱	۳۱
بیمه ملت	۱۶۱	۱۲۸	۱۰۸	۱۸۱	۹۷	۶۷
بیمه ما	۱۵۵	۶۶	۹۷	۴۲	۲۵	۴۱
بیمه نوین	۱۴۴	۶۸	۷	۱۴	۵۱	۹۱
بیمه میهن (۶ ماهه)	۵۶	۵۱	۵۸	۱۲۶	۶۳	۲۱۱
بیمه کارآفرین (۶ ماهه)	۶۹	۲۷	۱۱۱	۱۴۲	۴۳	۶۰
بیمه آرمان (۶ ماهه)	۴۰	۴۰	۳۹	۹۲	۳۶	۱۲۳
بیمه تعاون (۶ ماهه)	۱۲۱	۲۲	۲۴	۱۸	۱۸	۲۴
بیمه سرمد (۶ ماهه)	۶۱	۱۵	۴۱	۲۵	۷	۳۰
حکمت صبا (۶ ماهه)	۶۴	۱۰	۱۷	۱۵	۲	۳۷

منبع: گزارش عملکرد ماهانه و صورت مالی شرکت های بیمه ای

این خودروها وارد شود، شرکت های بیمه ای بدون توجه به افزایش قیمت خودروها، معادل خسارت خودروهای کمتر از ۲۲۰ میلیون تومان به آنها و خودرویی که با آن تصادف کرده است، پرداخت خواهند کرد. برای مثال در زمستان سال گذشته و حتی در بهار امسال مالک خودروهایی همچون پژو ۲۰۶ تیپ ۵، رانا پلاس، برلیانس H۲۲۰ دنده ای، دنا نیپ ۱، رنو تندر E۲، پژو ۲۰۷ پانوراما، پژو پارس اتوماتیک، آریو اتوماتیک، رنو پارس تندر، برلیانس H۲۲۰ اتومات، پژو ۲۰۷ SD اتوماتیک و... جزء خودروهای نامتعارف محسوب می شوند. حال انصاف حکم می کند این سوال را مطرح کنیم که از کی تا حالا رانندگان این خودروها فرادرتیتمند محسوب شده و خودروهای آنها باید خودروی «لوکس» محسوب شود. آیا جزء این است که این وضعیت در اثر افزایش نجومی قیمت ها و عدم انعطاف قوانین بیمه ای رخ داده؟ اما اینکه چرا مردم باید هزینه این تورم عساکت را پرداخت کنند، موضوعی است که به ورود مجلس برای اصلاح قانون فعلی نیاز دارد.

سودهایی عجیب در جیب بیمه ها

با افزایش شدید قیمت همه خودروها به نظر می رسد با خسارت هایی که بیمه ها متحمل می شوند، سود آنها از محل اختلاف حق بیمه تولیدی و خسارت پرداختی باید کمتر شود، اما با توجه به اینکه در سال جاری تعداد تصادفات به دلیل شیوع کرونا و ایجاد برخی محدودیت ها تا حدودی کمتر بوده، اثر آن در مجموع عملکرد بیمه ها خنثی شده است. بر این اساس، حالا با فرمول خودروهای متعارف و نامتعارف و قرار گرفتن نام ۷۰ درصد خودروهای درحال تردد کشور در لیست خودروهای نامتعارف، با باری که از دوش بیمه برداشته شده و روی دوش مردم نهاده شده، حالا این وضعیت کاملا به نفع شرکت های بیمه ای تمام شده است. در این خصوص با توجه به اینکه صورت مالی اغلب شرکت ها منتشر نشده، به جهت در دسترس نبودن شاخص ضریب خسارت، وضعیت نسبت خسارت (که شامل خسارت های معوق، ذخایر بیمه، کارمزد شبکه فروش و هزینه های اداری عمومی نمی شود) در ۱۶ شرکت بیمه ای طی سه مقطع هشت ماهه سال های ۹۷، ۹۸، ۹۹ بررسی شده است.

نسبت خسارت که حاصل تقسیم خسارت پرداختی به حق بیمه تولیدی برحسب درصد است، نشان می دهد شرکت های بیمه ای